

Határozatok Tára

PAOLO MENGOSZI
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2016. május 3.¹

C-560/14. sz. ügy

M

kontra

Minister for Justice and Equality Ireland and the Attorney General

(a Supreme Court [legfelsőbb bíróság, Írország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal — A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség — 2004/83/EK irányelv — A menekült jogállás vagy a kiegészítő védelmi jogállás elismerésének feltételeire vonatkozó minimumszabályok — Kiegészítő védelem — A menekült jogállás elismerése iránti kérelem elutasítását követően a kiegészítő védelem iránti kérelem vizsgálata során lefolytatott nemzeti eljárás szabályszerűsége — A meghallgatáshoz való jog — Terjedelem — A meghallgatás szükségessége — A tanúk meghallgatásának indítványozásához és a tanúk kikérdezéséhez való jog”

1. A jelen ügy lehetőséget ad a Bíróságnak arra, hogy tovább pontosítsa a meghallgatáshoz való jognak az uniós jog által biztosított terjedelmét,² különös figyelemmel a kiegészítő védelemnek a 2004/83 irányelv³ értelmében vett elismerésére irányuló eljárásra.

2. A Supreme Court (ír legfelsőbb bíróság) által a Bíróság elé terjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelem a Supreme Court előtt azon ítélettel szemben indított fellebbezési eljárásban merült fel, amelyet a High Court a Bíróság M. M. ítéletét (C-277/11, EU:C:2012:744) követően hozott. A Supreme Court által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés a nemzetközi védelem elismerésére vonatkozó, a jelen ügy tényállásának idején hatályos azon ír rendszer keretébe illeszkedik, amely már több, a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéshez vezetett.⁴ A már két alkalommal módosított⁵ ír szabályozás sajátossága azon döntésben nyilvánult meg, hogy egy olyan „kétágú” rendszert vezetnek be, amelyet egyrészt a menedékjog iránti kérelem, másrészt a kiegészítő védelem elismerése iránti kérelem elbírálása tekintetében két különleges és külön eljárás alkalmazása jellemez.

1 — Eredeti nyelv: olasz.

2 — A Bíróságnak a közelmúltban több alkalommal volt lehetősége arra, hogy az eljárás során történő meghallgatáshoz való jogra vonatkozó kérdésekkel foglalkozzon. A 2012. november 22-i M. M. ítéletben (C-277/11, EU:C:2012:744) kívül, amelyhez szorosan kapcsolódik a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem, lásd többek között: 2013. szeptember 10-i G. és R. ítélet (C-383/13 PPU, EU:C:2013:533); 2014. július 3-i Kamino International Logistics ítélet (C-129/13 és C-130/13, EU:C:2014:2041); 2014. november 5-i Mukarubega ítélet (C-166/13, EU:C:2014:2336); 2014. december 11-i Boudjlida ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431). Legutóbb a meghallgatáshoz való jog tárgyában lásd még: 2016. március 17-i Bensada Benallah ítélet (C-161/15, EU:C:2016:175).

3 — A harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeiről [helyesen: feltételeire] és az e státuszok tartalmára vonatkozó minimumszabályokról szóló, 2004. április 29-i 2004/83/EK tanácsi irányelv (HL 2004. L 304., 12. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 7. kötet, 96. o.). A 2004/83 irányelvet hatályon kívül helyezte a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról szóló, 2011. december 13-i 2011/95/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2011. L 337., 9. o.).

4 — A Bíróságnak már volt lehetősége ezen eljárással foglalkozni három ügyben: konkrétan a 2012. november 22-i M. M. ítéletben (C-277/11, EU:C:2012:744), a 2013. január 31-i HID és BA ítéletben (C-175/11, EU:C:2013:45), valamint a 2014. május 8-i N. ítéletben (C-604/12, EU:C:2014:302). Ezen eljárás képezi továbbá a folyamatban lévő C-429/15. sz. Danqua ügy tárgyát is.

5 — Lásd a lenti 9. lábjegyzetet.

3. Az M. M. ítéletben (C-277/11, EU:C:2012:744) a Bíróság annak fontosságát emelte ki, hogy az ilyen rendszerben a meghallgatáshoz való jogot⁶ annak alapvető jellegére tekintettel teljes mértékben biztosítani kell mindkét eljárásban. Mindazonáltal a jelen ügy iratanyagából kitűnik, hogy az M. M. ítéletet a felek különböző módon értelmezték e jognak a Bíróság által elismert pontos terjedelmét illetően. Konkrétabban a felek nem értenek egyet azon kérdés tekintetében, hogy ezen ítéletből következik-e az, hogy ahhoz, hogy az ilyen rendszer keretében a meghallgatáshoz való jog teljes mértékben biztosított legyen a kiegészítő védelem elismerésére irányuló eljárásban, a kérelmezőnek biztosítani kell, hogy a kérelmét elbíráló közigazgatási hatóság olyan meghallgatást tartson, amelyen a kérelmező tanúk meghallgatását indítványozhatja, miközben a menedékjog iránti kérelmének elbírálására irányuló korábbi eljárásban már sor került meghallgatásra. Lényegében ez az a kérdés, amelynek megválaszolására a Bíróságot a jelen ügyben kérték.

I – Jogi háttér

A – Az uniós jog

4. A 2004/83 irányelv 1. cikkének megfelelően az irányelv célja egyrészt a harmadik országok állampolgárai, illetve hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerése érdekében teljesítendő feltételekre, másrészt pedig az elismert védelem tartalmára vonatkozó minimumszabályok megállapítása.

5. A 2004/83 irányelv 2. cikkének e) pontja értelmében valamely személy akkor jogosult a kiegészítő védelem elismerésére, ha megalapozott okokból azt kell feltételezni, hogy származási országába való visszatérése esetén az említett irányelv 15. cikke szerinti súlyos sérelem elszenvedése tényleges veszélyének lenne kitéve. Ez utóbbi cikk értelmében súlyos sérelemnek minősül a halálbüntetés kiszabása vagy végrehajtása (az a) pont), vagy kínzás vagy embertelen, illetve megalázó bánásmód vagy büntetés alkalmazása a kérelmezővel szemben (a b) pont), vagy nemzetközi vagy belső fegyveres konfliktushelyzetekben felmerülő megkülönböztetés nélküli erőszak következtében polgári személy életének vagy sértetlenségének súlyos fenyegetettsége (a c) pont).

6. A 2004/83 irányelvnek „A nemzetközi védelem iránti kérelem értékelése” címet viselő II. fejezetében foglalt 4. cikke iránymutatást ad arról, hogy hogyan kell értékelni az e kérelmek alapját képező tényeket és körülményeket. Közelebbről, e cikk (1) bekezdésének második mondata előírja, hogy a nemzetközi védelem iránti kérelem szempontjából jelentőséggel bíró bizonyítékok értékelését – a kérelmező közreműködésével – a tagállam végzi. E cikk (3) bekezdéséből kitűnik továbbá, hogy a nemzetközi védelem iránti kérelem értékelése egyedi alapon történik, és e rendelkezés előírja az itt megjelölt

6 — Nem tűnik egyértelműnek a „droit d'être entendu” francia fogalom olasz fordítása („right to be heard” angolul, „Recht auf Anhörung” németül, „Derecho a ser oído” spanyolul). A Bíróság ítélkezési gyakorlatának olasz nyelvi változatában néha a „diritto al contraddittorio” kifejezést (lásd például: 2012. november 22-i M. M. ítélet [C-277/11, EU:C:2012:744, 82., 85. vagy 87. pont]), néha a „diritto di essere sentito” kifejezést (lásd például: 2013. szeptember 10-i G. és R. ítélet [C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, 27., 28. vagy 32. pont]; 2016. március 17-i Bensada Benallal ítélet [C-161/15, EU:C:2016:175, 21. vagy 35. pont]), néha pedig még a „diritto di essere ascoltato” kifejezést használják (lásd például: 2014. december 11-i Boudjlida ítélet [C-249/13, EU:C:2014:2431, 1., 28. vagy 30. pont]; ez utóbbi kifejezés megfelel az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 41. cikke (2) bekezdésének a) pontjában használt kifejezésnek, és szó szerint megfelel a francia, angol, német és spanyol nyelvi változatban használt, fent említett kifejezéseknek). A szóban forgó jog, amely az „audi alteram partem” vagy az „audiatur et altera pars” latin mondásokra vezethető vissza, az általánosabb védelemhez való jog eljárásjogi kifejeződése, amely az uniós jogban a jelen indítvány 29. pontjában megjelölt tartalommal bír. Nyelvi szempontból a „diritto al contraddittorio” az olasz nemzeti jogi nyelvben gyakrabban használt fogalom, különösen a bírósági eljárásokkal összefüggésben. Szó szerint értelmezve, ez a kifejezés a kontradiktórius jellegre helyezi a hangsúlyt olyan értelemben, hogy e jog tiszteletben tartása érdekében az érintettnek biztosítani kell a lehetőséget arra, hogy válaszolhasson az eljárás során felhozott esetleges ellenérvekre vagy a rá nézve kedvezőtlen tartalmú érvekre. A „diritto di essere sentito” és a „diritto di essere ascoltato” kifejezések ellenben inkább annak szükségességére helyezik a hangsúlyt, hogy az eljárás folyamán a felek kifejezhessék álláspontjukat. A meghallgatáshoz való jogra („diritto di essere sentito” és „diritto di essere ascoltato”) való utalás ugyanakkor bizonyos mértékben a szóbeliség elemére is utal. Azon megállapítás fényében ugyanakkor, hogy az elsődleges jogban ezt a kifejezést használják, és hogy a szó szerinti értelmezés nézőpontjából ez felel meg inkább a más nyelvi változatokban használt kifejezéseknek, a jelen indítványomban a „diritto di essere ascoltato” kifejezést alkalmazom a szóban forgó jog megjelölésére.

valamennyi tényező értékelését, így különösen az e bekezdés c) pontja értelmében a kérelmező egyéni helyzetének és személyes körülményeinek értékelését annak megállapítása érdekében, hogy a személyes körülményeit figyelembe véve a vele szemben elkövetett cselekmények vagy azon cselekmények, amelyeket vele szemben elkövethetnek, üldöztetésnek, illetve súlyos sérelemnek minősülnek-e.

7. A 2005/85 irányelv⁷ a menekültstátusz megadása iránti kérelem vizsgálatára irányuló eljárásra vonatkozóan állapít meg minimumszabályokat. Ezen irányelv 3. cikke meghatározza az irányelv hatályát, és (1) bekezdésében úgy rendelkezik, hogy azt a menedékjog iránti valamennyi kérelemre alkalmazni kell. Mindazonáltal e cikk (3) bekezdése értelmében „[a]mennyiben a tagállamok olyan eljárást vezetnek be vagy alkalmaznak, amelyben a menedékjog iránti kérelmek elbírálására mind a genfi egyezmény alapján, mind pedig a 2004/83/EK irányelv 15. cikkében megállapított körülmények alapján másfajta nemzetközi védelemre irányuló kérelemként sor kerül, úgy az eljárás minden szakaszában ezen irányelv rendelkezéseit kell alkalmazniuk”. E cikk (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „[m]indezekén túl a tagállamok jogosultak ezen irányelv rendelkezéseit olyan eljárásokban is alkalmazni, melyekben másfajta nemzetközi védelemért benyújtott kérelmeket bírálják el”.

8. A 2005/85 irányelvnek a „Személyes meghallgatásra beidézett személyek” címet viselő 12. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „[m]ielőtt az eljáró hatóságok határozatot hoznak, a menedékkérő számára lehetővé kell tenni, hogy a menedékjog iránti kérelmét személyes meghallgatás során terjessze elő egy, a nemzeti jog értelmében a meghallgatás levezetésére jogosult személy előtt”. Mindazonáltal e cikk (2) és (3) bekezdése értelmében e személyes meghallgatás az ott megjelölt esetekben mellőzhető.⁸

B – Nemzeti jog

9. Amint azt már fent említettem, Írországból abban az időszakban, amikor a jelen ügy tényállására alkalmazandó szabályozás hatályban volt, a menedékjog iránti kérelem és a kiegészítő védelem elismerése iránti kérelem olyan különleges és külön eljárások tárgyát képezték, amelyek egymást követték.

10. A kiegészítő védelem elismerésére irányuló eljárást a European Communities (Eligibility for Protection) Regulations 2006 (az Európai Közösségek keretén belüli védelem megadásáról szóló 2006. évi rendelet) szabályozta, amelyet a Minister for Justice, Equality and Law Reform (a továbbiakban: Minister) 2006. október 9-én fogadott el, és amelynek célja többek között a 2004/83 irányelv átültetése volt.

7 — A menekültstátusz megadására és visszavonására vonatkozó tagállami eljárások minimumszabályairól szóló, 2005. december 1-jei 2005/85/EK tanácsi irányelv (HL 2005. L 326., 13. o.; helyesbítés: HL 2006. L 236., 35. o.). Ezt az irányelvet hatályon kívül helyezte a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról szóló, 2013. június 26-i 2013/32/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2013. L 180., 60. o.). Ez utóbbi irányelv a nemzetközi védelem (menekült jogállás és olyan személyek védelme, akik nem minősülnek menekültnek, de származási országukba való visszatérésük esetén komoly veszélynek lennének kitéve) megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokat állapított meg. Amint arra ezen irányelv (58) preambulumbekkezdése rámutat, az irányelv Írországra nem kötelező az EUSZ-hez és az EUMSZ-hez csatolt, az Egyesült Királyságnak és Írországnak a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség tekintetében fennálló helyzetéről szóló (21.) jegyzőkönyv 1. és 2. cikke, valamint 4a. cikkének (1) bekezdése értelmében.

8 — Közelebbről, e cikk (2) bekezdése értelmében a személyes meghallgatás mellőzhető az alábbi esetekben: az eljáró hatóságnak elegendő bizonyíték áll a rendelkezésére ahhoz, hogy elismerő határozatot hozzon (az a) pont); vagy az eljáró hatóság már meghallgatta a kérelmezőt annak érdekében, hogy segítséget nyújtson a kérelmezőnek kérelme benyújtásához, és az ehhez szükséges lényegi információk előterjesztéséhez (a b) pont); vagy az eljáró hatóság a kérelmező által szolgáltatott információk teljes körű vizsgálata alapján megállapította, hogy a kérelem megalapozatlan azokban az esetekben, amelyekre a 23. cikk (4) bekezdésének a), c), g), h) és j) pontjaiban foglalt körülmények vonatkoznak (a c) pont). E cikk (3) bekezdése értelmében a személyes meghallgatás mellőzhető akkor is, ha az észszerűen nem kivitelezhető, különösen, ha az illetékes hatóságnak az a véleménye, hogy a kérelmező rajta kívül álló tartós ok miatt alkalmatlan a meghallgatásra, vagy nincs meghallgatható állapotban.

11. E rendelet nem tartalmazott olyan rendelkezést, amely előírná, hogy az ilyen kiegészítő védelem kérelmezőjét a kérelmének elbírálása keretében meg kellene hallgatni. A kiegészítő védelem iránti kérelem elbírálására irányuló eljárásra vonatkozó szabályozást időközben két alkalommal módosították,⁹ amely módosítások azonban *rationae temporis* nem relevánsak a jelen ügyben.

II – A tényállás, a nemzeti eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

12. Az M által menedékjog és kiegészítő védelem iránt benyújtott kérelmekre vonatkozó eljárásoknak az ír hatóságok előtti lefolytatását az M. M. ítélet (C-277/11, EU:C:2012:744) 39–46. pontja fejt ki részletesen, amelyre kifejezetten hivatkoztak. Ami a jelen ügy szempontjából fontos tényeket illeti, csak arra emlékeztetek, hogy M tuszi nemzetiségű ruandai állampolgár, aki először 2006-ban tanulói vízummal utazott be Írországba, és a vízum lejártát követően 2008-ban menedékjog iránti kérelmet nyújtott be. Az e kérelemre vonatkozó eljárás során M-et személyesen meghallgatták az Office of the Refugee Application Commissioner (menedékkérelmek elbírálásáért felelős biztos) előtt. M az utóbbi szerv elutasító határozatával szemben fellebbezést terjesztett elő a Refugee Appeals Tribunal (menekültügyi fellebbviteli bíróság) előtt, amely a kizárólag írásban lefolytatott eljárást követően véglegesen elutasította M menedékjog iránti kérelmét arra figyelemmel, hogy állításai alig hihetőek azzal kapcsolatban, hogy Ruandába való visszatérése esetén üldöztetés kockázatának lenne kitéve.

13. 2008 decemberében M kiegészítő védelem megadása iránti kérelmet terjesztett a Minister elé, amely ugyancsak elutasításra került. Elutasító határozatában, amelyet a Minister anélkül hozott meg, hogy a kérelmezőnek a kiegészítő védelem iránti kérelem vonatkozásában biztosította volna a meghallgatás lehetőségét, arra a következtetésre jutott, hogy a kérelmező nem bizonyította, hogy megalapozott okkal feltételezhető az, hogy Ruandába való visszatérése esetén a 2004/83 irányelv 15. cikke szerinti súlyos sérelem elszenvedése veszélyének lenne kitéve. Az iratanyagból kitűnik, hogy e határozat indokolásaként a Minister elsődlegesen az M menedékjog iránti kérelmének elutasítását alátámasztó korábbi indokokra való hivatkozásra szorítkozott.

14. M megtámadta a Minister határozatát a High Court előtt, amely az e keresetre vonatkozó eljárás keretében előzetes döntéshozatal céljából kérdést terjesztett a Bíróság elé. A High Court e kérdéssel lényegében arra vár választ a Bíróságtól, hogy az M ügyéhez hasonló esetben, amikor valamely kérelmező a menekült jogállás elismerésének megtagadását követően kiegészítő védelmi jogállás elismerése iránti kérelmet terjeszt elő, a 2004/83 irányelv 4. cikke (3) bekezdésében foglalt együttműködési kötelezettség megköveteli-e a tagállami hatóságoktól, amikor elutasító határozatot szándékoznak hozni, hogy e határozat meghozatalát megelőzően a kérelmező rendelkezésére bocsássák értékelésük eredményét annak érdekében, hogy a kérelmező észrevételeket tehessen a javasolt határozat elutasító eredményét valószínűsítő szempontjaival kapcsolatban.

15. Az M. M. ítéletben (C-277/11, EU:C:2012:744) a Bíróság, miután nemleges választ adott a High Court által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre,¹⁰ a 75. és azt követő pontokban kifejezetten kiemelte, hogy mindkét eljárás – vagyis mind a menekültügyi eljárás, mind a kiegészítő védelem iránti eljárás – keretében tiszteletben kell tartani a kérelmező alapvető jogait, és különösen a meghallgatáshoz való jogát abban az értelemben, hogy a kérelmezőnek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a kért védelmet megtagadó bármely határozat elfogadása előtt hasznos módon kifejtthesse az észrevételeit.

9 — A 2013-ban elfogadott első módosítás fenntartotta a „kétágú” rendszert, de a kiegészítő védelem iránti kérelem vizsgálatára irányuló eljárásban is előírta a kérelmező személyes meghallgatásának szükségességét (lásd: European Union [Subsidiary Protection] Regulations 2013 [az Európai Községek keretén belüli kiegészítő védelem megadásáról szóló 2013. évi rendelet], S. I. 426/2013. sz.). Az ír kormány által a tárgyaláson ismertetett érvelésből kitűnik, hogy a 2015-ben elfogadott második módosítás eltörölte a „kétágú” rendszert, és a két kérelem elbírálása egységes rendszert vezetett be.

10 — Közelebbről, a Bíróság kimondta, hogy az írhez hasonló „kétágú” rendszerben a fent említett együttműködési kötelezettséget nem lehet úgy értelmezni, hogy a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóság köteles arra, hogy határozatának meghozatalát megelőzően az érintettet tájékoztassa arról, hogy a kérelmének a tervek szerint kedvezőtlen lesz a kimenetele, valamint arra, hogy az érintettel közölje azokat az érveket, amelyekre a kérelem elutasítását alapítani kívánja, ily módon lehetőséget biztosítva a kérelmezőnek arra, hogy e tekintetben kifejthesse álláspontját. Lásd: 2012. november 22-i M. M. ítélet (C-277/11, EU:C:2012:744, 74. pont és 95. pont első francia bekezdése).

Még közelebből, ezen ítélet 95. pontjának második francia bekezdésében a Bíróság megállapította, hogy az írhez hasonló kétágú rendszerben „az a körülmény, hogy az érdekeltet a menekültstátusz megadása iránti kérelmének az elbírálása keretében már megfelelő módon meghallgatták, nem jár azzal a következménnyel, hogy ettől a formalitástól a kiegészítő védelem iránti kérelemre vonatkozó eljárás keretében el lehet tekinteni”.

16. A Bíróság ítéletének meghozatalát követően 2013. január 23-án a High Court meghozta saját ítéletét.¹¹ Úgy ítélte meg, hogy az M által kifejtettekkel ellentétben az M. M. ítéletben (C-277/11, EU:C:2012:744) a Bíróságnak nem állt szándékában azt megállapítani, hogy az ír szabályozáshoz hasonló „kétágú” rendszerben az uniós jog általánosságban elismeri a kérelmező számára a kiegészítő védelem iránti kérelemre vonatkozó eljárás keretében a személyes meghallgatáshoz való jogot, jóllehet sok esetben fennállhat ez a jog. A High Court ugyanakkor hatályon kívül helyezte a Minister határozatát azzal az indokkal, hogy az a jelen ügyben nem tartotta tiszteletben M meghallgatáshoz való jogát a kiegészítő védelem iránti kérelemre vonatkozó eljárásban. A High Court ugyanis megállapította egyrészt, hogy a Minister teljes mértékben a menedékjog iránti kérelem vizsgálata keretében M azon állításainak hitelességére vonatkozóan tett nemleges megállapításokra támaszkodott, hogy Ruandába való visszatérése esetén sérelmet szenvedne, másrészt pedig hogy nem végzett önálló és független értékelést az M által kérelmének alátámasztása érdekében tett állításokra vonatkozóan.¹²

17. A Minister, Írország és az Attorney General a kérdést előterjesztő bíróság előtt megtámadták a High Court ítéletét arra hivatkozással, hogy e bíróság tévesen értelmezte az M. M. ítéletet (C-277/11, EU:C:2012:744). M csatlakozó fellebbezést nyújtott be, amelyben arra hivatkozott, hogy a High Court által kifejtettekkel ellentétben a Bíróság fent hivatkozott ítéletéből az következik, hogy a kiegészítő védelem iránti kérelmére vonatkozó eljárásban is joga van a személyes meghallgatáshoz.

18. A kérdést előterjesztő bíróság kiemeli, hogy iránymutatás szükséges a Bíróság által az M. M. ítélet (C-277/11, EU:C:2012:744) 85. és azt követő pontjaiban tett megállapításoknak a jelen ügghöz hasonló olyan esetben történő helyes alkalmazására vonatkozóan, ahol elkülönült eljárást alkalmaznak a menedékjog, illetve a kiegészítő védelem iránti kérelmek vizsgálatára.

19. A fentiek fényében a kérdést előterjesztő bíróság úgy határozott, hogy felfüggeszti az alapeljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„Az uniós jogban a »meghallgatáshoz való jog« megköveteli-e azt, hogy a 2004/83/EK irányelv szerinti kiegészítő védelmet kérelmező személynek biztosítsák e kérelmével összefüggésben a szóbeli meghallgatást, beleértve a tanúk meghallgatásának indítványozására és a tanúk kikérdezésére vonatkozó jogot, ha a kérelmet olyan körülmények között terjesztették elő, ahol az érintett tagállam két külön és egymást követő eljárást alkalmaz a menedékjog iránti, illetve a kiegészítő védelem iránti kérelmek vizsgálatára?”

III – A Bíróság előtti eljárás

20. Az előzetes döntéshozatalra utaló végzés 2014. december 5-én érkezett a Bíróság Hivatalához. Észrevételeket terjesztett elő M, az ír, a francia és a cseh kormány, valamint az Európai Bizottság. A 2016. február 18-án tartott tárgyaláson részt vett M, az ír kormány és a Bizottság.

11 — A High Court által a 2011 8 JR. sz., M. M. kontra Minister for Justice & Anor ügyben 2013. január 23-án hozott ítélet, [2013] IEHC 9.

12 — Uo., 46. pont. Konkrétabban, ezen ítélet 47. pontjában a High Court úgy ítélte meg, hogy ahhoz, hogy a meghallgatáshoz való jogot a Bíróság által a 2012. november 22-i M. M. ítéletben (C-277/11, EU:C:2012:744) megállapított értelemben hatékonyan lehessen tekinteni, a szóban forgó eljárásban: i) a kérelmezőt fel kell hívni a menedékjog iránti kérelmére vonatkozó eljárásban a hitelességével kapcsolatban tett bármely hátrányos megállapítás tekintetében észrevételeinek előterjesztésére; ii) a kérelmezőnek teljesen új lehetőséget kell biztosítani a kiegészítő védelem iránti kérelmére vonatkozó valamennyi kérdés újbóli áttekintéséhez; valamint iii) teljesen új értékelést kell végezni a kérelmező hitelességével kapcsolatban, mivel pusztán az a tény, hogy a Refugee Appeals Tribunal e tekintetben elutasító határozatot hozott, önmagában nem elegendő és nem közvetlenül releváns a hitelesség újbóli értékelése szempontjából.

IV – Jogi elemzés

21. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az uniós jogban a bármely eljárásban érvényesülő meghallgatáshoz való jogot úgy kell-e értelmezni, hogy ha a kiegészítő védelmi jogállás elismerése iránti kérelmet olyan tagállamban terjesztették elő, amely két külön és egymást követő eljárást alkalmaz a menedékjog iránti, illetve a kiegészítő védelem iránti kérelmek vizsgálatára, e jog szükségszerűen megköveteli, hogy a kérelmezőnek biztosítsák a meghallgatást, amelynek során tanúk meghallgatásának az indítványozására és tanúk kikérdezésére is jogosult a kiegészítő védelem iránti kérelmére vonatkozó eljárásban.

22. Amint az már kiemelésre került, a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem szorosan kapcsolódik a Bíróság M. M. ítéletéhez (C-277/11, EU:C:2012:744), amelynek értelmezése meghatározó a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő jogvita eldöntése szempontjából. Az eljárásban részt vevő felek, valamint a jelen eljárásba beavatkozók ellentétes álláspontot képviselnek az ítélet értelmezésének módját illetően.

23. Egyrészt M úgy véli, hogy a hivatkozott ítéletben a Bíróság elismerte annak szükségességét, hogy a kiegészítő védelmet kérelmező személy meghallgatáshoz való jogának az alapeljáráshoz hasonló esetben történő tiszteletben tartása érdekében biztosítsák e személy számára a meghallgatást. A Bizottság is úgy véli, hogy ilyen esetben a meghallgatáshoz való jog tiszteletben tartása megköveteli a meghallgatás tartását. Másrészt a francia és a cseh kormány által támogatott ír kormány ezzel ellentétes álláspontot képvisel, és úgy véli, hogy ilyen esetben a meghallgatáshoz való jog tiszteletben tartása érdekében elegendő, ha a kérelmezőnek lehetősége van arra, hogy teljeskörűen – beleértve, ha egyszerűen írásban – előadja álláspontját valamennyi olyan indok tekintetében, amely a kiegészítő védelem iránti kérelmének alapját képezi.

24. Tekintettel arra, hogy az M. M. ügghöz hasonlóan a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem is általánosságban vetette fel a meghallgatáshoz való jog uniós jog által biztosított terjedelmének kérdését az alapeljárás tárgyát képezőhöz hasonló sajátos helyzetben,¹³ úgy vélem, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre adandó válaszhoz röviden ki kell térni a Bíróságnak az e jogra vonatkozó közelmúltbeli ítélkezési gyakorlatában felvázolt elvekre.

A – Az uniós jog által biztosított meghallgatáshoz való jogra vonatkozó ítélkezési gyakorlat elvei

25. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a védelemhez való jog tiszteletben tartása az uniós jog általános alapelvének minősül, amelynek a bármely eljárásban érvényesülő meghallgatáshoz való jog szerves részét képezi.¹⁴

26. Az Európai Unió Alapjogi Chartája 41. cikke (2) bekezdésének a) pontja már kifejezetten előírja, hogy a megfelelő ügyintézéshez való jog különös kifejeződéseként mindenkinek joga van arra, hogy az őt hátrányosan érintő egyedi intézkedések meghozatala előtt meghallgassák.¹⁵

13 — Lásd: 2012. november 22-i M. M. ítélet (C-277/11, EU:C:2012:744, 73. pont).

14 — 2008. december 18-i Sopropé ítélet (C-349/07, EU:C:2008:746, 36. pont); 2012. november 22-i M. M. ítélet (C-277/11, EU:C:2012:744, 81. és 82. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2014. december 11-i Boudjlida ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

15 — 2014. december 11-i Boudjlida ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

27. Amint arra a közelmúltban¹⁶ már lehetőségem volt emlékeztetni, a Charta 41. cikkének a tagállamokra való alkalmazhatósága, ha azok az Unió jogát hajtják végre, az ítélkezési gyakorlatban továbbra is vita tárgya.¹⁷ Az ítélkezési gyakorlat első áramlata szerint, amelyhez én is csatlakozom,¹⁸ e cikk olyan általános hatályú rendelkezésnek minősül, amelyet nemcsak az Unió intézményeinek, szerveinek és hivatalainak kell alkalmazniuk, hanem a tagállamoknak is, amennyiben azok az Unió jogát hajtják végre.¹⁹ Az ítélkezési gyakorlat másik áramlata a rendelkezés szövegén alapul, amelynek kifejezett címzettjei nem a tagállamok, hanem kizárólag az Unió intézményei, szervei és hivatalai. Ezen áramlat szerint ebből az következik, hogy az Unió jogát végrehajtó tagállami hatóság előtti eljárásban részt vevő személy meghallgatáshoz való jogának alapját nem a Charta 41. cikke, hanem a védelemhez való jog tiszteletben tartásának uniós jogi általános elve képezi.²⁰

28. Mindazonáltal a jelen ügyben e kérdés, még ha az M meghallgatáshoz való jogának alapját képező jogalap pontos meghatározása tekintetében bizonyos jelentőséggel is bír, a Bizottság által a tárgyaláson tett megállapítással összhangban valójában nem bír gyakorlati jelentőséggel, mivel e jognak az ír hatóságok előtt történő tiszteletben tartásának szükségessége kétségtelen, függetlenül attól, hogy az a Charta 41. cikkén vagy uniós jogi általános elven alapul-e.

29. Ami a meghallgatáshoz való jog tartalmát illeti, a Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy e jog mindenki számára biztosítja azt a lehetőséget, hogy hasznos és hatékony módon ismertethesse az álláspontját a közigazgatási eljárásban és minden olyan határozat elfogadása előtt, amely az érdekeit hátrányosan érintheti.²¹ E jog azt a követelményt is magában foglalja, hogy a hatáskörrel rendelkező közigazgatási hatóság a megkövetelt figyelemmel hallgassa meg az érintett személy által ily módon kifejtett észrevételeket, gondosan és pártatlan módon megvizsgálva az adott ügy valamennyi releváns elemét, és részletesen indokolva határozatát.²²

30. Megállapításra került, hogy a meghallgatáshoz való jog két célt szolgál: egyrészt annak lehetővé tételét, hogy az ügy vizsgálata és a tények megállapítása a lehető legpontosabban és legmegfelelőbben történjen, másrészt pedig az érintett hatékony védelmének biztosítását. E jog célja különösen annak biztosítása, hogy a valamely személyre nézve kedvezőtlen tartalmú bármely határozatot az ügy teljes ismeretében hozzák meg,²³ valamint különösen annak lehetővé tételére irányul, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóság kijavítsa a hibákat, vagy hogy az érintett a személyes helyzetére vonatkozó olyan tényezőkre hivatkozzon, amelyek arra irányulnak, hogy a határozatot meghozzák-e, vagy sem, és ha igen, akkor milyen tartalommal.²⁴

16 — Lásd: Bensada Benallal ügyre vonatkozó indítványom (C-161/15, EU:C:2016:3, 28. pont).

17 — Vagyis amikor az általuk elfogadott nemzeti intézkedések az uniós jog hatálya alá tartoznak. Lásd: 2013. február 26-i Åkerberg Fransson ítélet (C-617/10, EU:C:2013:105, 18–21. pont).

18 — Lásd: Bensada Benallal ügyre vonatkozó indítványom (C-161/15, EU:C:2016:3, 32. pont).

19 — 2012. november 22-i M. M. ítélet (C-277/11, EU:C:2012:744, 84. pont). Lásd: 2014. május 8-i N. ítélet (C-604/12, EU:C:2014:302, 49. és 50. pont). Lásd ugyanígy közvetetten: 2014. július 3-i Kamino International Logistics és Datema Hellmann Worldwide Logistics ítélet (C-129/13 és C-130/13, EU:C:2014:2041, 29. pont), amely kizárólag arra korlátozódik, hogy *rationae temporis* kizárja a Charta 41. cikke (2) bekezdésének az alapjárás alapját képező tényállásra történő alkalmazását. Ezt az álláspontot több alkalommal megerősítették a főtanácsnokok. A hivatkozott Bensada Benallal ügyre (C-161/15, EU:C:2016:3), valamint a CO Sociedad de Gestión y Participación és társai ügyre (C-18/14, EU:C:2015:95, 48. lábjegyzet) vonatkozó indítványomon kívül hivatkozni szükséges Wathelet főtanácsnok G. és R. ügyre vonatkozó állásfoglalására (C-383/13 PPU, EU:C:2013:553, 49–53. pont), valamint a Mukarubega ügyre (C-166/13, EU:C:2014:2031, 56. pont) és a Boudjlida ügyre vonatkozó indítványára (C-249/13, EU:C:2014:2032, 46–48. pont).

20 — Az ítélkezési gyakorlat ezen áramlata a közelmúltban hozott több ítéletre vezethető vissza. Lásd: 2011. december 21-i Cicala ítélet (C-482/10, EU:C:2011:868, 28. pont); 2014. július 17-i Y S és társai ítélet (C-141/12 és C-372/12, EU:C:2014:2081, 67. pont); 2014. november 5-i Mukarubega ítélet (C-166/13, EU:C:2014:2336, 44. pont); 2014. december 11-i Boudjlida ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 32. és 33. pont).

21 — 2012. november 22-i M. M. ítélet (C-277/11, EU:C:2012:744, 87. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2014. december 11-i Boudjlida ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 36. pont).

22 — 2012. november 22-i M. M. ítélet (C-277/11, EU:C:2012:744, 88. pont); 2014. november 5-i Mukarubega ítélet (C-166/13, EU:C:2014:2336, 48. pont).

23 — Lásd: Bot főtanácsnok M. M. ügyre vonatkozó indítványa (C-277/11, EU:C:2012:253, 35. és 36. pont), valamint Wathelet főtanácsnok Boudjlida ügyre vonatkozó indítványa (C-249/13, EU:C:2014:2032, 58. pont). E tekintetben lásd még: 2014. december 11-i Boudjlida ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 59. pont).

24 — Lásd: 2008. december 18-i Sopropé ítélet (C-349/07, EU:C:2008:746, 49. pont); 2014. július 3-i Kamino International Logistics ítélet (C-129/13 és C-130/13, EU:C:2014:2041, 38. pont); 2014. december 11-i Boudjlida ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 37. pont).

31. A címzettjeik érdekeit jelentősen sértő határozatok címzettjei védelemhez való jogának, és így a meghallgatáshoz való jogának tiszteletben tartására irányuló kötelezettség a tagállamok hatóságaira hárul akkor, amikor az uniós jog hatálya alá tartozó intézkedéseket hoznak, és ez akkor is kötelező, ha az alkalmazandó szabályozás nem ír elő kifejezetten ilyen alakszerűséget.²⁵

32. Az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy amennyiben az uniós jog nem határozza meg azokat a feltételeket, amelyek mellett a különös eljárások keretében a védelemhez való jog tiszteletben tartását biztosítani kell, e feltételek meghatározása a nemzeti jog hatálya alá tartozik, feltéve hogy az ebben az értelemben megállapított intézkedések azonosak azokkal, amelyek a magánszemélyekre vonatkoznak a hasonló belső jogi tényállások esetén (az egyenértékűség elve), és nem teszik gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehezzé az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve).²⁶ Az egyenértékűségre és a tényleges érvényesülésre vonatkozó ezen követelmények a jogalanyok uniós jogból eredő, védelemhez való jogának a tiszteletben tartására vonatkozó általános tagállami kötelezettséget fejezik ki, különösen az eljárási szabályok meghatározását illetően.²⁷

33. Mindazonáltal az alapvető jogok, így a védelemhez való jog tiszteletben tartása, nem tekinthetők abszolút követelménynek, hanem korlátozhatók, feltéve, hogy a korlátozás a kérdéses intézkedés által követett közérdekű célkitűzéseknek ténylegesen megfelel, és nem jelent a kitűzött célhoz képest aránytalan és megengedhetetlen beavatkozást, amely az így biztosított jogok lényegét sértené.²⁸

34. Ezen túlmenően a védelemhez való jog megsértését az adott ügy egyedi körülményei alapján kell értékelni, különösen a szóban forgó jogi aktus jellegére, elfogadásának körülményeire, valamint az adott tárgyra vonatkozó jogszabályokra figyelemmel.²⁹ Konkrétabban, a Bíróság egyértelműen kimondta, hogy azt, hogy az érintett milyen módokon gyakorolhassa az arra vonatkozó jogát, hogy a rá vonatkozó határozat meghozatalát megelőzően meghallgassák, a szóban forgó szabályozás célkitűzésének fényében kell értékelni.³⁰

35. A fenti megfontolásokból kitűnik, hogy a Bíróságnak a védelemhez való jog tiszteletben tartására vonatkozó, a fenti pontokban felvázolt ítélkezési gyakorlata és a szóban forgó uniós szabályozás rendszere, valamint célkitűzései egészének hátterében kell a tagállamoknak eljárási autonómiájuk keretei között meghatározniuk azokat a feltételeket és szabályokat, amelyek mellett a címzettjeik érdekeit jelentősen sértő határozatok címzettjei számára a meghallgatáshoz való jog tiszteletben tartását biztosítani kell,³¹ és ezt minden esetben az egyenértékűség és tényleges érvényesülés fenti 32. pontban említett elvének tiszteletben tartásával kell tenni.

25 — 2014. november 5-i Mukarubega ítélet (C-166/13, EU:C:2014:2336, 49. és 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2014. december 11-i Boudjlida ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 39. és 40. pont)..

26 — Lásd ebben az értelemben: 2014. november 5-i Mukarubega ítélet (C-166/13, EU:C:2014:2336, 51. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2014. december 11-i Boudjlida ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 41. pont). Lásd még: 2016. március 17-i Bensada Benallal ítélet (C-161/15, EU:C:2016:175, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

27 — Lásd ebben az értelemben: 2014. november 5-i Mukarubega ítélet (C-166/13, EU:C:2014:2336, 52. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2014. december 11-i Boudjlida ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 42. pont).

28 — Lásd: 2014. november 5-i Mukarubega ítélet (C-166/13, EU:C:2014:2336, 53. pont); 2014. december 11-i Boudjlida ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 43. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

29 — Lásd: 2013. július 18-i Bizottság és társai kontra Kadi ítélet (C-584/10 P, C-593/10 P és C-595/10 P, EU:C:2013:518, 102. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2013. szeptember 10-i G. és R. ítélet (C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, 34. pont); 2014. november 5-i Mukarubega ítélet (C-166/13, EU:C:2014:2336, 54. pont).

30 — Lásd ebben az értelemben: 2014. december 11-i Boudjlida ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 45. pont).

31 — Lásd ebben az értelemben: 2013. szeptember 10-i G. és R. ítélet (C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, 37. pont); 2014. november 5-i Mukarubega ítélet (C-166/13, EU:C:2014:2336, 55. pont).

B – A meghallgatáshoz való jognak a kiegészítő védelmi jogállás elismerésére irányuló eljárásban fennálló terjedelméről

36. A kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő ügyben az uniós jog nem állapít meg olyan pontos szabályokat, amelyek meghatározzák a kiegészítő védelem iránti kérelmet benyújtó harmadik országbeli állampolgár meghallgatáshoz való joga tiszteletben tartásának a közigazgatási eljárásban történő biztosításához szükséges feltételeket és részletszabályokat.

37. Közelebbről, a kérdést előterjesztő bíróság előtt releváns jogszabályi környezetben sem a nemzetközi védelem iránti kérelem vizsgálatára alkalmazandó eljárási szabályokat nem tartalmazó 2004/83 irányelv,³² sem a 2005/85 irányelv nem állapítja meg az említett feltételeket és részletszabályokat,³³ amely irányelv 3. cikke értelmében nem alkalmazható a kiegészítő védelem iránti kérelmekre, kivéve ha a tagállam a két nemzetközi védelem (menekült és kiegészítő védelmi jogállás) iránti kérelem elbírálására egységes eljárást vezet be, ami, amint azt láttuk, nem állt fenn a tényállás idején Írországban hatályos szabályozás esetében.³⁴

38. A 2005/85 irányelv alkalmazhatatlanságára vonatkozó megállapításból az következik, hogy az a kérdés, hogy az M kiegészítő védelem iránti kérelmére vonatkozó eljárásban esetlegesen fennáll-e a meghallgatás tartására vonatkozó jog, semmi esetre sem vizsgálható a 2005/85 irányelv 12. cikke alapján. E rendelkezés még analógia útján sem alkalmazható a jelen ügyre. Amint azt Írország helyesen kiemelte, annak akár közvetett alkalmazása is ugyanis azzal a következménnyel járna egyrészt, hogy lényegében megfosztaná hatékonyságától a tagállami jogalkotó választását, aki – míg a 2005/85 irányelv hatályban volt – amellett döntött, hogy a menedékjog és a kiegészítő védelem iránti kérelmet két elkülönült eljárási szabályozás alá vonja, másrészt pedig azzal, hogy megakadályozná ezen irányelv 3. cikke (3) és (4) bekezdésének hatékony érvényesülését azáltal, hogy lényegében e szabályozást rendelné alkalmazni olyan esetekben is, amikor az nem alkalmazandó.

39. Különös uniós jogi szabályozás hiányában a fenti 32. pontban említett ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy az eljárási autonómia elvének megfelelően továbbra is a tagállamok rendelkeznek hatáskörrel arra vonatkozóan, hogy az alapvető jogok, valamint az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartása mellett szabályozzák a kiegészítő védelem iránti kérelem vizsgálatára irányuló eljárásban történő meghallgatáshoz való jog tiszteletben tartására vonatkozó feltételeket és eljárási szabályokat.³⁵

32 — Lásd: 2012. november 22-i M. M. ítélet (C-277/11, EU:C:2012:744, 72. és 73. pont); 2014. december 2-i A és társai ítélet (C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, 47. pont).

33 — Lásd: 2012. november 22-i M. M. ítélet (C-277/11, EU:C:2012:744, 79. pont); 2014. május 8-i N. ítélet (C-604/12, EU:C:2014:302, 38–40. pont).

34 — E tekintetben ki kell emelni, hogy a 2013/32 új irányelv értelmében, amely a jelen ügyre nem alkalmazható (lásd a fenti 7. lábjegyzetet), az egységes eljárás előírása már nem csak lehetőség – amelynek az esete akkor állt fenn, amikor a 2005/85 irányelv hatályban volt –, hanem jelenleg kötelezettségnek is minősül. Lásd e tekintetben: a 2013/32 irányelv (11) preambulumbekkezdése, és 10. cikkének (2) bekezdése, valamint Bot főtanácsnok N. ügyre vonatkozó indítványa (C-604/12, EU:C:2013:714, 55. és 56. pont).

35 — Lásd még ebben az értelemben: 2014. május 8-i N. ítélet (C-604/12, EU:C:2014:302, 41. pont). Ami az egyenértékűség elvéből eredő tagállami eljárási autonómia korlátait illeti, M arra hivatkozott, hogy ezen elv olyan tagállami eljárási szabályozást követel meg, amely azonos a menedékjog iránti kérelem elbírálása, valamint a kiegészítő védelem iránti kérelem elbírálása tekintetében (lásd e tekintetben: C-429/15. sz. Danqua ügy, amely még folyamatban van a Bíróság előtt). Az egyenértékűség elve esetlegesen annak igazolására is felhozható, hogy az megtöltja a tagállamok számára olyan eljárási szabályok megállapítását, amelyek az uniós jogon alapuló nemzetközi védelem iránti kérelmek tekintetében kedvezőtlenebbek a belső jogon alapuló kérelmekhez képest (lásd ebben az értelemben: 2014. november 5-i Mukarubega ítélet, C-166/13, EU:C:2014:2336, 51. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2014. december 11-i Boudjlida ítélet, C-249/13, EU:C:2014:2431, 41. pont). Mindazonáltal meg kell állapítani, hogy mind a menekült jogállásból eredő védelem, mind a kiegészítő védelmi jogállásból eredő védelem a 2004/83 irányelv alkalmazásából ered, amely irányelv az első jogállás tekintetében a menekültek helyzetére vonatkozó, 1951. július 28-i genfi egyezményen, a második jogállás tekintetében pedig az emberi jogokra vonatkozó, egyéb nemzetközi szerződéseken alapul; lásd e tekintetben: a Diakite ügyre vonatkozó indítványom (C-285/12, EU:C:2014:39, 63. pont). Márpedig az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy az egyenértékűség elve nem bír relevanciával olyan helyzetben, amely a keresetek két olyan típusára vonatkozik, amelyek közül mindkettő az uniós jog megsértésén alapul (lásd ebben az értelemben: 2015. október 6-i Târșia ítélet [C-69/14, EU:C:2015:662, 34. pont]; 2015. január 28-i ÖBB Personenverkehr ítélet [C-417/13, EU:C:2015:38, 74. pont]). A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem ezért véleményem szerint nem az egyenértékűség elvének, hanem inkább a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartásával kapcsolatos kérdésre vonatkozik.

40. Még közelebbről, a kiegészítő védelemre vonatkozó uniós jogi rendelkezések teljes körű érvényesülése biztosításának követelményéből az következik, hogy a nemzeti eljárásjogi szabályoknak oly módon kell szabályozniuk az e védelem elismerése iránti kérelmekre vonatkozó eljárások menetét, hogy tényleges hozzáférést kell biztosítaniuk a kérelmezők számára a 2004/83 irányelv által nyújtott jogaikhoz.³⁶ Ami közelebbről a jelen ügyet illeti, mindez azt jelenti, hogy a nemzeti jogszabályoknak oly módon kell meghatározniuk az eljárásban történő meghallgatáshoz való jog gyakorlására vonatkozó feltételeket és eljárási szabályokat, hogy azok biztosítsák az érdekeltek számára a kiegészítő védelmi jogállásból eredő jogokhoz való tényleges hozzáférést.

41. E tekintetben a jelen indítvány 34. és 35. pontjában említett ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy a meghallgatáshoz való jog terjedelmét, valamint az annak tiszteletben tartásához szükséges feltételeket és eljárási szabályokat a szóban forgó eljárás, vagyis a jelen esetben a 2004/83 irányelvben foglalt kiegészítő védelmi jogállás elismerésére irányuló eljárás jellegére és célkitűzéseire figyelemmel kell értékelni.

42. Márpedig a 2004/83 irányelvben foglalt, a kiegészítő védelemre vonatkozó szabályozás kifejezett célja „megfelelő jogállás” biztosítása minden olyan személynek, aki bár nem felel meg a menekültként való elismerés feltételeinek, nemzetközi védelemre szorul.³⁷ A kiegészítő védelem tehát a menekültek tekintetében előírthoz képest egy olyan kiegészítő és pótlólagos jellegű védelmi formát jelent,³⁸ amelynek elismerésére akkor kerül sor, ha a menedékjog elismerésére vonatkozóan előírtaktól eltérő feltételek teljesülnek, és amely a menekült jogálláshoz kapcsolódó jogoktól eltérő jogokat biztosít.³⁹

43. Ezen célkitűzések fényében a kiegészítő védelem iránti kérelem értékelésére irányuló eljárást az a körülmény jellemzi, hogy a kérelmező konkrét, egyéni helyzete játszik alapvető szerepet a kérelem értékelése szempontjából, amely a 2004/83 irányelv rendelkezéseiben egyébként tükröződik.

44. Egyrészt ugyanis, ami a 2004/83 irányelv 15. cikke szerinti azon súlyos sérelmek típusait illeti, amelyek fennállásának kockázata igazolja a kiegészítő védelem elismerését,⁴⁰ amint az az ítélkezési gyakorlatból következik, ezek mindegyike feltételezi a kérelmező konkrét egyéni helyzetének figyelembevételét. Ahogy azt ugyanis a Bíróság kifejtette, az e cikk a) és b) pontjában foglalt rendelkezések azon helyzeteket foglalják magukban, amelyekben a kiegészítő védelmet kérő *konkrétan* egy meghatározott típusú sérelem kockázatának van kitéve. Ami az e cikk c) pontjában foglalt rendelkezéseket illeti, jóllehet e sérelem általánosabb sérelmi kockázatot foglal magában, a Bíróság kiemelte, hogy ez utóbbi esetben is a végső döntés meghozatalában a kérelmező konkrét egyéni helyzete alapvető szerepet játszhat. A Bíróság ugyanis kimondta, hogy adott esetben minél inkább tudja a kérelmező bizonyítani a konkrétan a személyes helyzetére jellemző tényezők miatti érintettségét, annál kisebb mértékű lesz a kiegészítő védelemre való jogosultsághoz megkövetelt megkülönböztetés nélküli erőszak.⁴¹

36 — Lásd ebben az értelemben: 2014. május 8-i N. ítélet (C-604/12, EU:C:2014:302, 42. pont).

37 — Lásd: az 1999. október 15–16-i tamperei Európai Tanács következtetéseinek 14. pontja, valamint a 2004/83 irányelv (5) preambulumbekzdése. E tekintetben lásd még: a Diakite ügyre vonatkozó indítványom (C-285/12, EU:C:2013:500, 58. és azt követő pontok).

38 — Lásd: a 2004/83 irányelv (24) preambulumbekzdése és 2014. május 8-i N. ítélet (C-604/12, EU:C:2014:302, 30–32. pont). Ami a 2011/95 irányelvet illeti, lásd: ezen irányelv (6) és (33) preambulumbekzdése; 2016. március 1-jei Kreis Warendorf és Osso ítélet (C-443/14 és C-444/14, EU:C:2016:127, 31. pont).

39 — Lásd: 2012. november 22-i M. M. ítélet (C-277/11, EU:C:2012:744, 92. pont). Ez utóbbi tekintetében mindazonáltal ki kell emelni, hogy amint az az új 2011/95 irányelv (8), (9) és (39) preambulumbekzdéséből következik, az uniós jogalkotó – a 2004/83 irányelvben kezdetben elfogadott megközelítés módosításával – a stockholmi program felhívásának eleget téve egységes jogállást kívánt létrehozni a nemzetközi védelemben részesülő valamennyi személy részére, és következésképpen úgy döntött, hogy a szükséges és tényszerűen indokolt eltérések kivételével a kiegészítő védelemben részesülő személyek számára a menekülteket megilletővel azonos jogokat és ellátásokat kell biztosítani, lásd: 2016. március 1-jei Kreis Warendorf és Osso ítélet (C-443/14 és C-444/14, EU:C:2016:127, 32. pont).

40 — Lásd: a 2004/83 irányelv 2. cikkének e) pontja; 2009. február 17-i Elgafaji ítélet (C-465/07, EU:C:2009:94, 31. pont); 2014. január 30-i Diakité ítélet (C-285/12, EU:C:2014:39, 18. pont); 2014. december 18-i M'Bodj ítélet (C-542/13, EU:C:2014:2452, 30. pont).

41 — Lásd: 2009. február 17-i Elgafaji ítélet (C-465/07, EU:C:2009:94, 32., 33. és 39. pont). Lásd még: 2014. január 30-i Diakité ítélet (C-285/12, EU:C:2014:39, 31. pont).

45. Másrészt a 2004/83 irányelv 4. cikke (3) bekezdésének c) pontjában foglaltakból egyébként kifejezetten következik, hogy a nemzetközi védelem iránti kérelem vizsgálata és így a kiegészítő védelem iránti kérelemre vonatkozó vizsgálat során is a kérelmező egyedi és személyes helyzetét kell értékelni annak megállapítása érdekében, hogy a személyes körülményeit figyelembe véve a vele szemben elkövetett cselekmények vagy azon cselekmények, amelyeket vele szemben elkövethetnek, súlyos sérelemnek minősülnek-e.

46. Emellett helyesen került megállapításra, hogy a kiegészítő védelmi jogállás elismerésére irányuló eljárás a menekült jogállás elismerésére irányuló eljáráshoz hasonlóan emberi és anyagi szempontból is nehéz helyzettel jellemezhető, és az érintett alapvető jogainak védelmére vonatkozik, akire nézve a meghozott határozat alapvető jelentőségű. Ezen eljárásra tehát az érintett különösen központi szerepe jellemző, aki nemcsak megindítja az eljárást, hanem egyedül tudja tárgyilagosan előadni az e jogállás elismerését esetlegesen eredményező saját személyes történetét, valamint annak a hátterét.⁴²

47. Egyebekben éppen a kiegészítő védelem elismerésére irányuló eljárás különös célkitűzései és jellege, valamint a menekült jogállás elismerésére irányuló eljárástól megkülönböztető aspektusai miatt emelte ki hangsúlyosan a Bíróság M. M. ítéletében (C-277/11, EU:C:2012:744) az érdekelt ezen eljárásban történő meghallgatáshoz való jogának alapvető jellegét, valamint annak a követelményét, hogy e jogot teljes mértékben biztosítsák ezen eljárásban, tehát az alapeljárás tárgyát képező rendszerhez hasonló kétágú rendszerben is.⁴³

48. A fenti megfontolásokból az következik, hogy a kiegészítő védelmi jogállás elismeréséhez szükséges feltételek fennállásának ellenőrzésére irányuló eljárás különös jellege és célkitűzései fényében az e jogállással biztosított jogokhoz való hozzáférés ténylegessége azt feltételezi, hogy az érdekelt olyan helyzetben legyen, hogy ezen eljárásban *különösen hatékonyan* gyakorolhassa a meghallgatáshoz való jogot. A kérelmező ugyanis csak abban az esetben rendelkezik a 2004/83 irányelv szerinti jogállással biztosított jogokhoz való tényleges hozzáféréssel, ha tényleges lehetősége van arra, hogy hasznosan és hatékonyan előadhassa saját személyes történetét, valamint annak a hátterét azzal, hogy kimerítően és megfelelő módon ismerteti a hatáskörrel rendelkező hatóság előtt a kérelmét alátámasztó valamennyi tényt és körülményt.

49. E tekintetben azt is kiemelem, hogy a meghallgatáshoz való jog gyakorlása hatékonyságának különös módon történő biztosítására vonatkozó követelmény a kiegészítő védelmi jogállás elismerésére irányuló eljárásra éppúgy érvényes, mint a menekült jogállás elismerésére irányuló eljárásra. Még ha ugyanis – amint azt kiemeltem – eltérőek is a két jogállás elismeréséhez teljesítendő feltételek, mindkét eljárás a 43–46. pontban kiemelt jellemzőkkel bír, amelyek a következők: a kérelmező személyének központi szerepe, a szóban forgó érdekeinek alapvető jelentősége, és a végső döntés meghozatalához a kérelmező konkrét egyéni helyzetének fontossága. Mindezt egyebekben megerősíti az a tény, hogy a 2004/83 irányelv 4. cikke (3) bekezdésének c) pontjában foglalt, fent említett rendelkezés mindkét jogállásra alkalmazandó.

50. Egyébiránt abból a körülményből, hogy a két jogállás elismerésére különböző szempontok alapján kerül sor, valamint a 2004/83 irányelv hivatkozott 4. cikke (3) bekezdésének c) pontjából eredő azon követelményből, hogy a kérelmező egyedi és személyes helyzetét a két szempont (vagyis egyrészt az üldöztetés veszélye *vagy* másrészt a súlyos sérelem kockázata) alapján egyedileg és elkülönülten kell vizsgálni, az következik, hogy a két eljárásban a meghallgatáshoz való jog eljárási garanciát jelent, amely különböző tényezőkre vonatkozik.

42 — Bot főtanácsnok M. M. ügyre (C-277/11, EU:C:2012:253, 43. pont) és N. ügyre (C-604/12, EU:C:2013:714, 49. pont) vonatkozó indítványa.

43 — 2012. november 22-i M. M. ítélet (C-277/11, EU:C:2012:744, 91. és 92. pont).

C – A meghallgatáshoz való jognak a nemzetközi védelem elismerésére irányuló „kétágú” rendszerben történő tiszteletben tartása érdekében a kiegészítő védelmet kérelmező tekintetében a meghallgatás szükségességére vonatkozó kérdésről

51. E tekintetben felmerül az alapeljárás szempontjából alapvető azon kérdés, hogy a kiegészítő védelem elismerésére irányuló eljárásban történő meghallgatáshoz való jog tényleges érvényesülése biztosításának hivatkozott követelménye kizárólag az érdekelt személyes meghallgatásával teljesíthető-e, vagy ezzel szemben, amint azt az ír kormány is kifejtette, a nemzetközi védelem elismerésére vonatkozó kétágú rendszerben e célból az is elegendő, ha lehetőséget biztosítanak írásbeli észrevételek előterjesztésére, amennyiben a menekült jogállás elismerésére irányuló korábbi eljárásban már sor került e meghallgatásra.

52. E tekintetben mindenekelőtt kiemelem, hogy az M által vélhetően kifejtettekkel ellentétben az M. M. ítéletből (C-277/11, EU:C:2012:744) nem következik az, hogy a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kiegészítő védelem elismerésére irányuló eljárásban feltétlenül mindig szükséges az érdekelt meghallgatása.

53. Közelebbről, a Bíróságnak az ezen ítélete 95. pontja második francia bekezdésének utolsó mondatában foglalt, a jelen indítvány 15. pontjában szó szerint átvett megállapításából nem következik ilyen értelmezés. Ezt a megállapítást az ítélet összefüggésébe kell helyezni. Közelebbről, az ítélet véleményem szerint választ ad a Bíróság elé terjesztett, és ugyanezen ítélet 90. pontjában a Bíróság által leírt azon évrre, amely szerint az olyan „kétágú” rendszerben, ahol a menedékjog iránti kérelem vizsgálata keretében már sor került az érdekelt meghallgatására, „nem szükséges az érintett új meghallgatása a kiegészítő védelem iránti kérelem vizsgálatához, mivel ez a formalitás valamilyen módon az ismételt alkalmazása lenne annak a formalitásnak, amelyet az érdekelt esetében már alkalmaztak egy nagyrészt hasonló kontextusban”.

54. A fentiek, valamint ezen ítélet 91. pontjának fényében úgy vélem, hogy a Bíróság azt kívánta megállapítani, hogy a „kétágú” rendszerben az a tény, hogy az érdekelt meghallgatására már sor került a menedékjog iránti kérelemre irányuló eljárásban, nem jelenti azt, vagyis nem jár azzal a (hozzátennem, szükségszerű) következménnyel, hogy a kiegészítő védelemre irányuló eljárásban *nem* kerülhet sor a személyes meghallgatásra, mivel a meghallgatáshoz való jogot mindenesetre ez utóbbi eljárásban is teljeskörűen biztosítani kell.

55. Az M. M. ítéletet (C-277/11, EU:C:2012:744) tehát véleményem szerint nem olyan állításként kell értelmezni, amely szerint a kiegészítő védelem elismerésére irányuló eljárásban *elengedhetetlenül* szükséges a meghallgatás tartása, hanem inkább az azon követelményre történő erőteljes hivatkozásként, hogy a meghallgatáshoz való jogot a „kétágú” rendszer keretében ezen eljárásban is teljeskörűen tiszteletben kell tartani. Ezen értelmezés egyébként összhangban áll a menekültügyi szabályozással, amelyben fennállnak a személyes meghallgatás tartásának lehetősége alóli lehetséges kivételek.⁴⁴

44 — E tekintetben, jóllehet, amint az a jelen indítvány 37. és 38. pontjában is kiemelésre került, a menekültügyek terén a tényállás idején hatályos uniós eljárásjogi szabályozás (vagyis a 2005/85 irányelv) még analógia útján sem alkalmazható a jelen ügyre, a 48. pontban ugyanakkor kiemelésre került, hogy a menedékjog iránti kérelem elbírálására vonatkozó szabályozás az eljárásban a meghallgatáshoz való jog hatékonyságának különleges garanciájára vonatkozó követelményt illetően megegyezik a kiegészítő védelem elbírálására vonatkozó szabályozással.

56. Még ha e megfontolások nem is szólnak a személyes meghallgatáshoz való *abszolút* jognak a kiegészítő védelemre irányuló eljárás *valamennyi esetében* történő elismerése mellett, a meghallgatáshoz való jog hatékonysága ezen eljárásban történő sajátos biztosításának követelménye az eljárás különös jellegével és célkitűzéseivel összhangban arra enged következtetni, hogy az Írország által kifejtettekkel ellentétben a kérelmező személyes meghallgatásának mindenképpen a főszabálynak, és nem a kivételnek kellene lennie, valamint hogy e meghallgatás így csak kivételes esetekben mellőzhető, és ez a „kétágú” rendszerre is irányadó.

57. E tekintetben a fenti 30. pontban kifejtettekkel összhangban a kiegészítő védelem elismerésére irányuló eljárásban a meghallgatáshoz való jog szerepe az, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóság oly módon adhasson lehetőséget az érdekelt számára a kérelmének alapjául szolgáló tényállásra vonatkozó álláspontjának ismertetéséhez, hogy biztosítja egyrészt az érdekelt hatékony védelmét, másrészt pedig e hatóság határozatának az ügy teljes ismeretében történő meghozatalát.

58. Márpedig a személyes meghallgatás a meghallgatáshoz való jog legteljesebb kifejeződésének minősül. A kérelmező számára ez a meghallgatás az egyedüli lehetőség arra, hogy személyesen kifejthesse saját személyes történetét, valamint hogy a személyes helyzetének figyelembevételére legalkalmasabb személlyel elbeszélgethessen.⁴⁵ Ennek keretében a kérelmező kérelmének alátámasztásaként kifejtheti az esetlegesen felmerülő olyan új bizonyítékokat, amelyeket korábban nem említett meg az érvelésében, és főleg az esetlegesen felmerülő kétségekkel vagy az ellentmondásosnak ítélt esetleges bizonyítékokkal kapcsolatban személyesen véleményét nyilváníthat.

59. A hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóság számára e meghallgatás lehetővé teszi azt, hogy konkrétan megvizsgálja azokat a bizonyítékokat, beleértve a személyes helyzetre vonatkozó, tehát írásban nehezen ismertethető bizonyítékokat is, amelyek nem bírnak relevanciával a menekült jogállás elismerése szempontjából, de amelyek ugyanakkor relevánsak lehetnek a kiegészítő védelmi jogállás elismerése tekintetében.

60. Az olyan eljárásban, mint a kiegészítő védelem elismerésére irányuló eljárás, amelyben az érdekelt személye központi szerepet játszik, és amelyben gyakran lehetetlen okirati bizonyítékok benyújtása, a személyes meghallgatás e tekintetben alapvető fontosságú tényezőnek minősül az egyén személyiségének, valamint a kérelmének alátámasztására hivatkozott bizonyítékok hitelességének értékelése szempontjából is.

61. Úgy vélem, hogy a fenti megfontolások abban az esetben is érvényesek, amikor a tényállás idején Írországban hatályos kétágú rendszer keretében a kiegészítő védelmi jogállás elismerése iránti kérelem hasonló ténybeli háttéren alapul, mint amely a menedékjog iránti kérelem alapját képezte, amely elutasításra került.

62. Amennyiben ugyanis, amint azt a Bíróság az M. M. ítéletében kiemelte, a tagállam úgy határozott, hogy a menedékjog iránti kérelem és a kiegészítő védelem iránti kérelem vizsgálatára két külön, egymást követő eljárást alkalmaz, az érdekeltnek a meghallgatáshoz való jogát teljes mértékben biztosítani kell *mindkét* eljárásban.⁴⁶

45 — Lásd ebben az értelemben: Bot főtanácsnok M. M. ügyre vonatkozó indítványa (C-277/11, EU:C:2012:253, 83. pont). A személyes meghallgatás célja tekintetében lásd még: Sharpston főtanácsnok A. és társai egyesített ügyekre vonatkozó indítványa (C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2111, 68. pont).

46 — 2012. november 22-i M. M. ítélet (C-277/11, EU:C:2012:744, 91. pont). Kiemelés tőlem.

63. Ebből az következik, hogy az a tény, hogy a meghallgatáshoz való jogot teljes mértékben tiszteletben tartották a menedékjog iránti kérelemre irányuló korábbi eljárás keretében, nem jelenti azt, hogy e jog tényleges gyakorlása biztosításának a fenti 48. pontban említett különös követelménye korlátozott lenne a kiegészítő védelem elismerésére irányuló, ezt követő elkülönült eljárásban. Emellett, amint az a fenti 50. pontban kiemelésre került, a két eljárásban történő meghallgatáshoz való jog eltérő szempontokhoz kapcsolódik, és így olyan eljárási garanciának minősül, amely eltérő körülményekre vonatkozik.⁴⁷

64. Ebből az következik, hogy a kétágú rendszerben – amelynek elfogadása a szóban forgó tagállam szabad döntésének eredménye – a közigazgatási hatóság által az első eljárásban tett megállapítások nem vehetők át *automatikusan* a második eljárásban. Nem lehet ugyanis „átvinni” a meghallgatáshoz való jog tiszteletben tartását az egyik eljárásból a másikba. A nemzetközi védelem összefüggésében a meghallgatáshoz való jog alapvető jellegének fényében e megfontolások még inkább érvényesek a hitelességre vonatkozó olyan kedvezőtlen tartalmú megállapítások tekintetében, amelyek a végső döntésre meghatározó befolyással bírhatnak.

65. E tekintetben azt is meg kell jegyezni, hogy ugyan az uniós jog nem ír elő arra a módszerre vonatkozó különös rendelkezéseket, amely szerint értékelni kell a nemzetközi védelmet kérelmező személy hitelességét, és így minden tagállam belső jogrendjének feladata meghatározni e hitelesség értékelésére vonatkozó eljárási feltételeket,⁴⁸ a tagállamok eljárási autonómiáját korlátozza a tényleges érvényesülés elve, amely, amint azt láttuk, a kiegészítő védelemre vonatkozó szabályozás által nyújtott jogokhoz való tényleges hozzáférés biztosításának szükségességét jelenti, amely a meghallgatáshoz való jog különösen hatékony gyakorlását feltételezi.⁴⁹

66. A meghallgatáshoz való jog olyan értelmezése, amely a meghallgatás tartásának alapvető szerepet tulajdonít a nemzetközi védelem elismerésére irányuló eljárásban, egyébként összhangban áll az uniós jogalkotó e tárgyban hozott legutóbbi döntéseivel, aki egyrészt a 2013/32 irányelvben radikálisan lecsökkentette azon esetek számát, amelyekben mellőzhető a nemzetközi védelem iránti kérelemre vonatkozó, immár egységes eljárás keretében történő személyes meghallgatás,⁵⁰ másrészt pedig a 604/2013 („Dublin III”) rendeletben⁵¹ bevezette a tagállamok arra vonatkozó kötelezettségét, hogy a nemzetközi védelem iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó eljárás keretében személyes meghallgatást tartsanak.

47 — Ez az alapvető tényező az, amely a jelen ügyet megkülönbözteti a Bíróság által a 2014. november 5-i Mukarubega ügyben hozott ítélettől (C-166/13, EU:C:2014:2336), amelyben a Bíróság tagadta, hogy a meghallgatáshoz való jog megköveteli a személyes meghallgatás szükségességét a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról szóló, 2008. december 16-i 2008/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2008. L 348., 98. o.) keretében meghozott kiutasítási határozat esetén. A Bíróság ugyanis úgy ítélte meg, hogy a kiutasítási határozat a tartózkodás jogellenességét megállapító azon határozat logikus és szükségszerű következménye, amelynek meghozatalát megelőzően meghallgatták az érdekeltet, és hogy más szóval e határozat automatikusan követi a tartózkodási engedély elutasítását anélkül, hogy külön indokokra lenne szükség (lásd az ítélet 72. pontját).

48 — A hitelességnek a nemzetközi védelem keretében történő értékelése tekintetében lásd: Sharpston főtanácsnok A és társai egyesített ügyre vonatkozó indítványa (C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2111, 50. és azt követő pontok).

49 — Lásd: fenti 40–48. pont.

50 — A 2013/32 irányelv 14. cikke értelmében a kérelem érdemét érintő személyes meghallgatás immár csak két esetben mellőzhető: ha az eljáró hatóságnak elegendő bizonyíték áll rendelkezésére ahhoz, hogy elismerő határozatot hozzon a menekült jogállás tekintetében, vagy az eljáró hatóság véleménye szerint a kérelmező rajta kívül álló tartós ok miatt alkalmatlan a meghallgatásra, vagy nincs meghallgatható állapotban.

51 — Egy harmadik országbeli állampolgár vagy egy hontalan személy által a tagállamok egyikében benyújtott nemzetközi védelem iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról szóló, 2013. június 26-i 604/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2013. L 180., 31. o.).

67. Ami végezetül az eljárás során a tanúk meghallgatásának indítványozására és a tanúk kikérdezésére vonatkozó esetleges jog kérdését illeti, megjegyzem, hogy a meghallgatáshoz való jognak a jelen indítvány 29. és azt követő pontjaiban említett ítélkezési gyakorlatból eredő jellegéből nem következik az, hogy ez szükségszerűen magában foglalja ezt a jogot. Ez azonban nem képezi akadályát annak, hogy valamely tagállam azon hatáskörének keretei között, hogy a tárgyra vonatkozóan kedvezőbb rendelkezéseket vezethet be, illetve tarthat fenn,⁵² előírassa az eljárás során a tanúk meghallgatásának indítványozására és a tanúk kikérdezésére vonatkozó jogot.

V – Véggövetkeztetések

68. A fenti megfontolásokra figyelemmel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Supreme Court által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre a következőképpen válaszoljon:

Amennyiben a harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeiről és az e státuszok tartalmára vonatkozó minimumszabályokról szóló, 2004. április 29-i 2004/83/EK tanácsi irányelv értelmében vett kiegészítő védelmi jogállás elismerése iránti kérelmet egy olyan tagállamban nyújtják be, amely két külön és egymást követő eljárást alkalmaz a menedékjog iránti és a kiegészítő védelem iránti kérelmek vizsgálatára, az uniós jogban létező, bármely eljárásban érvényesülő meghallgatáshoz való jogot úgy kell értelmezni, hogy e jog főszabály szerint megköveteli a kérelmező személyes meghallgatását, amely csak kivételes esetekben mellőzhető. Ezzel összefüggésben a bármely eljárásban érvényesülő meghallgatáshoz való jog ellenben nem foglalja magában a tanúk meghallgatásának indítványozására és a tanúk kikérdezésére vonatkozó jogot.

52 — Lásd: a 2004/83 irányelv 3. cikke – amelyre vonatkozóan lásd: 2010. november 9-i B ítélet (C-57/09 és C-101/09, EU:C:2010:661, 114. pont); 2014. december 18-i M'Bodj ítélet (C-542/13, EU:C:2014:2452, 42. pont) – és a 2005/85 irányelv 5. cikke. A tanúknak a közigazgatási eljárásban történő kikérdezésére vonatkozó jog hiánya vonatkozásában, jöllehet az uniós jog egy teljesen eltérő területén, lásd: 2004. január 7-i Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P és C-219/00 P, EU:C:2004:6, 200. pont).